

THE ROLE OF PERCEIVED STRESS AND BURNOUT LEVELS ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ENTREPRENEURIAL INTENTION AND SELF-EFFICACY

Meltem Yavuz*, Gültekin Altuntaş**, Rifat Kamaşak***

* Istanbul University, Istanbul, Turkey*, Istanbul University, Istanbul, Turkey**, Bahcesehir University, Istanbul, Turkey***

E-mail:

meltem.yavuz@istanbul.edu.tr*, altuntas@istanbul.edu.tr**, rifat.kamasak@eas.bau.edu.tr***

Copyright © 2016 Meltem Yavuz, Gültekin Altuntaş, Rifat Kamaşak. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The entrepreneurial intention is simply defined as one's voluntarily and conscious efforts to establish his/her own business. It is highly influenced by both external (i.e. economic, cultural and political) factors which one cannot control by him/herself and internal (i.e. one's personal characteristics and tendencies) factors under the relative control of oneself. However, the literature is far more extant on internal factors influencing one's entrepreneurial intention rather than the external factors. With an internal perspective, entrepreneurial self-efficacy, which aims to measure one's beliefs about his/her ability to successfully launch a new business, is widely accepted as one of the strong predictors to determine his/her entrepreneurial intention as a psychological factor. Although the direct relationship between self-efficacy and entrepreneurial intention is investigated, there are a few researches to present the mediator/moderator variables affecting those two constructs. Thus, this study aims to analyze the effects of one's level of stress and burnout as the potential interactive constructs on the relationship between his/her self-efficacy and entrepreneurial intention. In order to achieve this aim, a self-administrated questionnaire was conducted on a sample of 173 participants who took an "Applied Entrepreneurship" course in collaboration with Istanbul University, Small and Medium Enterprises Development Organization of Turkey and Turkish Labor Agency. The results showed that high levels of stress and burnout were associated with self-efficacy negatively and weakened the strong positive relationship between one's self-efficacy and entrepreneurial intention.

Keywords: Self-efficacy, Perceived Stress, Burnout, Entrepreneurial Intention

JEL: D23, M13, M10, M20

Girişimcilik Niyeti ile Özyeterlilik İnancı Arasındaki İlişkide Algılanan Stres ve Tükenmişlik Düzeyinin Rolü

ÖZET

Girişimcilik niyeti, en basit haliyle, bir bireyin kendi işini kurma yönünde bilinçli ve gönüllü biçimde gayret göstermesi, bunun için çaba harcaması olarak tanımlanabilir. Söz konusu gayret ya da çaba, bireyin kendisinin kontrol edemeyeceği ekonomik, kültürel ve politik değişkenler gibi dışsal etmenler ile bireyin görece kendi kontrolü altında bulunan bireysel özellik ve eğilimlerini içeren içsel etmenler tarafından yönlendirilir. Buna karşın, girişimcilik niyetini yönlendiren etmenlerin belirlenmesine yönelik çalışmalarda dışsal etmenlerden çok, içsel etmenlerin daha baskın olduğuna ilişkin genel bir eğilim söz konusudur. İçsel etmenler çerçevesinde, bireyin girişimcilik niyetinin özellikle psikolojik etmenlerden etkilendiği savunulurken, yeni bir iş kurma görevini başarıyla tamamlamaya ilişkin güveni ifade eden girişimsel özyeterlilik inancının, söz konusu psikolojik etmenlerin en başında geldiği ileri sürülmektedir. Öte yandan, özyeterlilik inancı ve girişimcilik niyeti arasındaki doğrudan ilişkiye bakılan çalışmalarda, söz konusu doğrudan ilişkiyi etkileyecek diğer psikolojik etmenlere ilişkin aracı değişken kullanımı görece düşüktür. Bu çalışmanın amacı, özyeterlilik inancı ile etkileşimde bulunabileceği ileri sürülen stres ve tükenmişlik etmenlerinin ele alınarak, girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Bu amaca dönük olarak, İstanbul Üniversitesi Sürekli Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) işbirliği ile düzenlenen genel katılıma açık “Uygulamalı Girişimcilik” eğitimi alan 173 katılımcı üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların stres ve tükenmişlik düzeyleri ile özyeterlilik inançları arasında negatif bir ilişki bulunurken, katılımcıların stres ve tükenmişlik düzeylerinin, özyeterlilik inançları ile girişimcilik niyetleri arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi de anlamlı bir şekilde zayıflattığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özyeterlilik, Algılanan Stres, Tükenmişlik, Girişimcilik Niyeti

1. GİRİŞ

Girişimcilik sürecinin ‘bir refleks’ olarak ortaya çıkmayacağı düşüncesi (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000) nedeniyle girişimcilik niyeti, bir başka deyişle, bir bireyin kendi işini/işletmesini kurma yönünde gönüllü ve bilinçli biçimde gayret göstermesine ilişkin eylemler bütünü (Krueger ve Carsrud, 1993), girişimcilik yazınında üzerinde en çok araştırma yapılan konuların başında gelir. Bu anlamda, bir bireyi girişimci olmaya ve –her ne kadar girişimcilik tanımı yeni bir iş/işletme kurmayı gerektirmese de– yeni bir iş/işletme kurmaya yönelten unsurlar, yazında, Girişimci Olay Modeli (Shapero ve Sokol, 1982), Girişimci Niyet Modeli (Bird, 1988) ve Planlı Davranış Kuramı (Ajzen, 1991) adı altında sıklıkla incelenmiştir. Adı geçen üç temel kuramı esas alan/bu kuramlardan türetilen yeni çalışmaların bir kısmı, girişimci bir bireyin (psikolojik, sosyolojik, ekonomik, vb.) doğuştan gelen ya da sonradan kazanılan (McClelland, 1962; McMullan ve Gillin, 2001) kendisi ile ilgili içsel unsurlara; bir kısmı ise, söz konusu bireyin peşinde koştuğu fırsat kavramının ortaya çıkmasına neden olan politik, ekonomik, sosyokültürel, demografik, teknolojik, ekolojik vb. dışsal unsurlara eğilir. Yazındaki iki farklı yaklaşıma karşın, girişimcilik niyetini etkileyen unsurların incelendiği çalışmalarda, dışsal unsurlardan çok, içsel unsurların daha baskın olduğu, hatta dışsal unsurların etkisinin oldukça kısıtlı olduğu görülür (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000).

Bu noktada, girişimcilik niyeti ile özyeterlilik arasındaki doğrudan ilişkiyi belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalar bulunsa da, iki değişken arasındaki etkileşime olumlu ve/veya olumsuz yönde katkıda bulunan değişkenleri ölçmeye yönelik çalışmaların sayısı sınırlıdır. Ek olarak, özyeterlilik ve stres düzeyinin farklı bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini inceleyen çalışma sayısı azımsanmayacak kadar çok sayıda olmasına karşın, söz konusu iki değişkenin birlikte etkisini gösteren çalışma sayısı ise oldukça azdır. Bu çalışmanın amacı da, yazında girişimcilik niyetini doğrudan etkileyen unsurlar arasında gösterilen özyeterlilik inancı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, söz konusu ilişkide, ara değişkenler olarak bireyin stres ve tükenmişlik düzeyinin etkisi olup olmadığını belirlemektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. Girişimcilik

Tarihsel olarak baktığımızda, günümüz Türkçesinde girişimci olarak kullandığımız kavram, 12. Yüzyıldan beri Fransızca dilinin bir parçası olarak “entreprendre” sözcüğünden gelir (Landström, 2005). Söz konusu kavram “üzerine almak, taahhüt etmek, yüklenmek, girişmek, teşebbüs etmek” anlamındadır (Wickham, 2004: 5). Bireysel düzeyde incelendiğinde, girişimcilerin, ekonomik verimliliği arttırmak adına yürütülecek süreç içerisinde gerekli riski üstlenerek hem maddi hem de başarı ve bağımsızlık gibi manevi anlamda bireysel tatmine yönelik sonuçlar elde etmek amacıyla değer taşıyan bir şeyler ortaya çıkaran bireyler olarak tanımlanması mümkündür (Hisrich ve Peters, 2002). Bu tanım, girişimcilik yazının üzerinde uzlaştığı ana kavramlar olan yenilikçilik (Schumpeter, 1934), fırsatların ayırt edilmesi (Kirzner, 1997; Shane ve Venkataraman, 2000), sosyal ve ekonomik değişim (Barth, 1969; Menger, 1892), risk (Knight, 1921) ve ödül (Hawley, 1901; McClelland, 1962) gibi kavramları etkin bir biçimde birleştirmektedir. Bu noktada, tanıma, –girişimci olabilecekleri düşüncesi doğrultusunda,– örgüt kavramı da eklenerek “birey ya da örgüt” biçimine çevrilebilir (Foss, Foss ve Klein, 2007; Foss ve diğerleri, 2007).

Günümüzde, girişimci denildiğinde, yalnızca ülkemize özgü olmayan bir biçimde akla iş sahipleri, özellikle yeni iş/işletme kuran kişiler gelir. Bu özdeşleştirme, yalnızca halk arasında değil, kuramsal ve deneysel çalışmalarda, hatta hazırlanan ekonomik politikalarda da kendini gösterir. Söz konusu bakış açısıyla incelendiğinde, girişimcilerin, toplumsal yaşam içerisinde önemli ve aktif bir rol üstelenen, ekonomik veya sosyal anlamda kazanç sağlamak amacıyla yeni bir girişimi başlatan, risk alan ve devam ettiren kişiler olarak bilindiği görülür. Buna karşın, girişimci bir bireyi, yalnızca para/sermaye sahibi ya da yeni bir ürünün mucidi olarak nitelendirmek olası değildir; bu anlamda, girişimci sıfatını elde edebilmek için bir iş fikrine sahip olmak da yeterli olabilir. Bir başka deyişle, girişimci bir birey, “Fırsat nerededir?”, “Söz konusu fırsattan nasıl yararlanırım?”, “Nasıl kontrol ederim?”, “Hangi kaynak/kaynaklara gerek duyacağım?” ve “En iyi yapı nasıldır?” sorularına cevap arayan kişidir (Mintzberg vd., 2005). Hatta ekonomik açıdan girişimcilik araştırmalarının “girişimciliğin ne gibi sonuçlar doğurduğunu”, davranışsal açıdan “girişimcinin neden eyleme geçtiğine”, yönetsel açıdan ise “girişimcinin nasıl eyleme geçtiğine ve davrandığına” ilişkin soruları yanıtlamaya uğraştığı görülür (Landström, 2005: 53; Austin, Stevenson ve Wei –Skillern, 2006).

2. 2. Girişimcilik Niyeti ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Unsurlar

Girişimcilik niyeti, bir bireyin kendi işini/işletmesini kurmak adına gönüllü ve bilinçli bir biçimde gayret göstermesi, bunun için çaba harcaması olarak tanımlanır (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000). Bir süreç olarak ele alınması durumunda, söz konusu niyet, bir işin/işletmenin ortaya çıkması ile sonuçlanacak sürecin ilk aşamasını oluşturur ve girişimci davranışın öncülü olarak görülür (Kyrö ve Carrier, 2005; Ajzen, 1991; 2001). Buna karşın, girişimci davranışın ortaya çıkmasına yol açacak girişimcilik niyeti, Ajzen'in (1991) güdüleyecek öncüller olarak nitelendirdiği gereksinimler, değerler, istekler, alışkanlıklar ve inançlar başta olmak üzere bilişsel açıdan pek çok şeyden etkilenir (Bird, 1988; Lee ve Wong, 2004). Ek olarak, fırsatların algılanması, zaman kısıdı, görev zorluğu, sosyal baskı, vb. durumsal unsurların da girişimcilik niyetini etkilediğine ilişkin görüşler de mevcuttur (Piperopoulos ve Dimov, 2014; Linan ve Chen, 2009).

Görüldüğü gibi niyet, amaçlanan davranışa gösterilen bağlılığın derecesini temsil eder. Bu nedenle, gönüllü ve bilinçli bir biçimde ortaya çıkacağı ileri sürüldüğünden, girişimci davranışı açıklama potansiyeli en yüksek değişkenler arasında yer alır. Bir başka deyişle, girişimcilik niyeti kadar güçlü olursa, girişimci davranışın ortaya çıkma ve başarılı olma olasılığı da o derece yükselir. Bu çerçevede, çalışmanın bu aşamasında, söz konusu niyetin ortaya çıkaracak ve yeni bir iş/işletme kurma kararı almaya dönüşecek davranışını açıklamak amacıyla geliştirilen kuramları kısaca özetlemek yarar sağlar.

Planlı Davranış Kuramı doğrultusunda, bir bireyi yeni bir iş/işletme kurmaya yönelten davranışının, bireyin girişimcilik niyetinden kaynaklandığı ileri sürülür (Fayolle ve Linan, 2014). Söz konusu planlı davranışın ortaya çıkması, bireylerin niyetlerinden, sahip oldukları öznel değer, tutum ve inançlardan, istek ve alışkanlıklarından ve özyeterlilik algılarından etkilenir (Ajzen, 1991; Bird, 1988; Lee ve Wong, 2004; Bullough, Renko ve Myatt, 2014). Bu anlamda, bir planlı eylem, belirlenen biçimde davranma yönünde alınan kararların bir sonucu; bu eylemleri yönlendiren niyet ise, bireyin yaşanılan deneyimlerinin, bireysel ve demografik özelliklerinin yapılandırılmış hali olarak görülür (Ajzen, 1991). Bir başka deyişle, çevresel değişkenler olarak beklenen değerler ve normatif inançlar ile bir bireysel değişken olarak bireyin kendi güdülenmesinin bir araya gelmesi, planlanan davranışa yönelik niyeti oluşturur (Ajzen, 1991).

Yeni bir girişimde bulunma kararı almanın altında yatan nedeni açıklayan bir diğer model *Girişimci Olay Modeli*'dir (Shapiro ve Sokol, 1982). Sözü edilen modelde, girişimcilik niyetinden çok, girişim olayı, bir başka deyişle yeni bir iş/işletme kurma olgusu ön planda tutulur (Kuehn, 2008). Modele göre, girişimci olarak nitelendirebilecek bireyler, öncesinde girişimci olmak yönünde bir istek duyar; sonrasında ise, söz konusu isteğin uygulanabilirliğini değerlendirerek yeni bir iş/işletme kurmak üzere harekete geçmek ya da geçmemek yönünde bir karar alır (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000). Bir başka deyişle, girişimci olay modeli, bir iş/işletme kurmayı girişim, yetenek, yönetim, görece bağımsızlık ve risk arasındaki etkileşim ile açıklanabilecek bir olay olarak nitelendirir (Paço vd., 2011).

Girişimci Niyet Modeli'nde ise, girişimcilik yönelimini oluşturan unsurlar, sosyo –politik, bireysel, rasyonel düşünsel ve sezgiseldir (Bird, 1988). Sözü edilen modelde, yasal düzenlemeler sosyo –politik düzeyde, yaşanılan deneyimler, bireysel düzeyde, zihindeki hedef ve amaçlar ise düşünsel düzeyde; bireyin vizyoner bakış açısı ise sezgisel düzeyde bir unsur olarak ele alınır (Boyd ve Vozikis, 1994). Bir başka deyişle, girişimci niyet modeli, tutum ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi, daha fazla değişkenin kullanılabilmesine izin veren bir esnek bir ölçek üzerinde değerlendirir (Paço vd., 2011).

Adı geçen üç temel kuramın yanı sıra, girişimcilik niyetine ilişkin, bireylerin başarı, özsaygınlık, bireysel kontrol ve yenilikçilik düzeyleri ile duygusal, bilişsel ve gayretsel (conative) tepkilerini ele alan Girişimci Tutum Yönelimi Modeli (Robinson vd., 1991), Shapero ve Ajzen'in modellerine kurumsal girişim ve kurumsal gelişim bakış açılarının da eklendiği Girişimci Potansiyel Modeli (Krueger ve Brazeal, 1994), niyetin genel ve ilgi alanına yönelik tutum ve mevcut duruma ilişkin inanç tarafından etkilendiğini ileri süren Davidsson Modeli (Davidsson, 1995) gibi modeller de mevcuttur.

Görüldüğü gibi, girişimcilik niyetini açıklamak adına, politik/yasal, ekonomik, sosyokültürel, demografik, teknolojik, ekolojik unsurlara ek olarak, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan bireysel özellikler ve eğilimlere ilişkin unsurlar da ayrı ayrı çalışma konusu yapılmıştır (Franke ve Lüthje, 2004; Bhandari, 2006; Chen, 2010; BarNir, Watson ve Hutchins, 2011; Douglas, 2013; Haus vd., 2013). Bu anlamda, girişimcilik niyetini açıklamaya çalışan araştırmaların büyük bir çoğunluğunun, özellikle, –dışsal unsurlarının etkilerinin çok büyük olmadığı, hatta kısıtlı olduğu görüşünden hareketle (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000; Bae vd., 2014),– bireyin demografik özelliklerine ve kişisel geçmişine yönelik unsurla odaklandığı görülür (Hanks ve McCarrey, 2015). Bu araştırma kapsamında ise, girişimcilik niyetini etkileyen demografik ve kişisel geçmişe ait unsurlardan çok, psikolojik faktörler üzerinde durulacaktır. Buna karşın, çalışma, girişimcilik niyeti ile söz konusu niyeti doğrudan etkileyen özyeterlilik inancı ile arasında ilişkiye bireyin tükenmişlik düzeyi ile stres düzeyi biçiminde iki ara değişken ekleyerek farklılaşmaktadır.

2. 3. Özyeterlilik İnancı, Stres, Tükenmişlik ve Girişimcilik Niyeti

Bir bireyin mesleki tercihleri ve karar verme sürecinin açıklanması adına –bireyin bilişsel yapısı ile davranışları arasındaki ilişkinin sonucu olarak ortaya çıkacak olan– yetkinlik kavramı özel önem taşır (Bandura, 1986). Bu anlamda, özyeterlilik, bir bireyin kendi yetkinliklerinden kaynaklanan güveni çerçevesinde doğru biçimde güdülenerek, bir işi/görevi belirli bir çerçeve içerisinde en iyi şekilde gerçekleştirebilme becerisi olarak tanımlanır (Stajkovic ve Luthans, 1998). Herhangi bir işin başlangıç aşamasında bireylerin yetkinlik duyguları daha çok genel yetenek ve geçmiş deneyimlerin etkisinde de olsa (Öncü, 2012), sonrasında verilen kararlar, özyeterlilik inancından önemli ölçüde etkilenir. Bu çerçevede, psikolojik sermaye boyutları arasında önemli bir yer tutan özyeterlilik inancı, en basit haliyle, zorlu görevleri üstlenerek, söz konusu görevlerin üstesinden gelebilmek adına gerekli olan çabayı gösterebilmeyi ifade eder (Luthans, Youssef ve Avolio, 2007: 3). Bir diğer deyişle, özyeterlilik inancına sahip bireyler, –olumsuzluklarla karşılaştıklarından bile kolayca geri dönmeksizin, – yeni veya mücadele etmek durumunda kaldıkları olaylardan kaçınmayarak, tam tersine ısrarlı ve sabırlı bir biçimde eylemlerini başarıya ulaştırmak adına büyük çaba gösterir ve kararlı davranır (Cox, Mueller ve Fox, 2002; Bandura, 1995; Öncü, 2012). Bu bakış açısıyla, özyeterlilik kavramının iş tatmini, çalışma mutluluğu, örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık ve performans kavramları ile pozitif bir ilişki içerisinde bulunduğu ileri sürülür. Ek olarak, özyeterlilik inancının, iş stresi, sinizm, iş arama davranışı ve işten ayrılma niyeti, sapkın ve zarar verici davranışlar, nezaketsizlik, tükenmişlik, iş aile çatışması kavramlarıyla negatif bir ilişkiye sahip olduğu da belirlenmiştir (Luthans vd., 2007; Donaldson ve Ko, 2010; Roberts, Scherer ve Bowyer, 2011). Görüldüğü gibi, söz konusu inanç, bireyin çalıştığı işletme açısından pozitif çıktılara sahiptir.

Bununla birlikte, özyeterlilik inancı, yalnızca işletme içerisinde ele alınabilecek bir unsur değildir. Nitekim özyeterlilik inancı yüksek bireylerin girişimcilik niyetlerinin arttığına ilişkin araştırmalar da

mevcuttur (Evans, 2009; BarNir, Watson ve Hutchins, 2011). Bu anlamda, yeni bir iş/işletme kurma görevini başarıyla tamamlamaya ilişkin güven duygusu sahibi olmak olarak tanımlanabilecek girişimci özyeterlilik inancı, girişimcilik niyetini güçlendiren unsurların başında yer alır (Chen, Greene ve Crick, 1998; De Noble, Jung ve Ehrlich, 1999; Douglas, 2013). Bir başka deyişle, özyeterlilik inancı yüksek bireylerin girişimcilik niyetinin yüksek olması beklenir. Bu çerçevede,

H₁: Katılımcıların özyeterlilik inançları ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Özyeterlilik inancı, evrensel bir kişilik özelliği değildir. Söz konusu inancın gerçekleştirilmek istenen işe/göreve özgü–olarak düzeyi değişken, bir başka deyişle, durumdan duruma değişiklik gösteren— bir inanç olduğu ve çevreden gelen talepleri değerlendirme de önemli bir role oynadığı açıktır. Bu anlamda, özyeterlilik inancı, sosyal bilişsel bir unsur olarak görülebilecek –birey ile çevre arasındaki ilişkide, bireyin uyumunu tehlikeye atan ve mevcut kaynakları zorlayan veya aşan çevresel talep olarak tanımlanabilecek (Folkman ve Lazarus, 1980)– algılanan stres düzeyi ile bir ilişki içerisindedir (Torres ve Solberg, 2001). Bununla birlikte, “tehdit” veya bir “meydan okuma” olarak değerlendirilebilecek dışsal talepleri, özyeterlilik inancı yüksek olan bireyler birer meydan okuma olarak algılamaya daha yatkındır (Chemers, Hu ve Garcia, 2001; Zajacova, Lynch ve Espenshade, 2005). Bu bakış açısıyla, birey, sahip olduğu yetkinlikleri nedeniyle kendisine güvendiği sürece, – üstlendiği görev stresli veya tehdit edici olsa bile– mevcut durumu yalnızca bir meydan okuma olarak algılayacak ve o görevi başarıyla yerine getirmek için daha fazla istek duyacaktır. Bir başka deyişle, özyeterlilik inancı, dış talepler ile etkileşim halinde (Bandura, 1995) olduğundan, söz konusu taleplerin tehdit veya meydan okuma olarak değerlendirilmesi sebebiyle stres düzeyini etkiler (Chemers, Hu ve Garcia, 2001). Hatta özyeterlilik ile stres arasındaki ilişkinin çok güçlü ve negatif yönde olduğu da ileri sürülür (Solberg ve Villarreal, 1993; Gigliotti ve Huff, 1995; Solberg ve Villarreal, 1997; Torres ve Solberg, 2001). Bu noktada, stres ve endişe düzeyinin de özyeterlilik üzerinde doğrudan ve negatif bir etkisinin olduğu gösterir çalışmalardan da söz etmek gerekir (Pajares, 1996; Solberg vd., 1998).

Stres makul bir düzeyde olduğu sürece performans artışına katkıda bulunmasına karşın, yüksek düzeye çıkması durumunda tükenmişlik gibi (Ross, Altmaier ve Russel, 1989) negatif fiziksel ve psikolojik sonuçlara neden olur. Tükenmişlik, bireyin sahip olduğu enerji, güç ve kaynaklar üzerindeki aşırı talepler nedeniyle bireyin başarısız olması, yıpranması ve tükenmesi olarak tanımlanır (Freudenberger, 1974). Bir başka deyişle, bireyin tükenmişlik düzeyi ile sahip olduğu özyeterlilik inancı arasında negatif bir ilişki söz konusudur (Schwarzer ve Hallum, 2008).

Özetle, özyeterlilik inancının yüksek olması, sıkıntılı bir durumla karşı karşıya kalındığında, bireye yoluna devam etmesi için cesaret ve güç verir. Bir başka deyişle, özyeterlilik inancı, bir yandan stresle başa çıkma açısından bireysel düzeyde bir koruyucu görevi üstlenirken, diğer yandan tükenmişlik düzeyini düşüren bir etkide bulunur (Schwarzer ve Hallum, 2008). Söz konusu etkileşim de bir girişim kurma ve girişimden çekilme kararını etkiler (Brigham, 2002). Bu noktadan hareketle, girişimci adaylarının bir önceki işleriyle ilgili yüksek stres ve tükenmişlik seviyelerinin düşük özyeterlilik inancına neden olacağı ve yeni bir girişim kurma kararlarını olumsuz yönde etkileyebileceği ileri sürülebilir. Bu çerçevede,

H₂: Algılanan stres ve tükenmişlik seviyesinin yüksek olması, özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasındaki pozitif yönlü ilişkinin azalmasına sebep olacaktır.

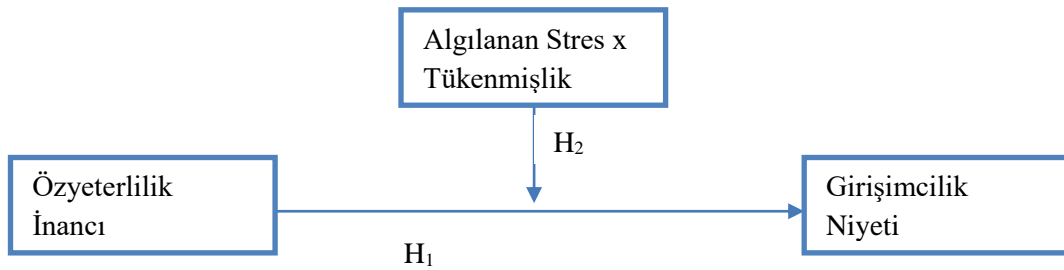

3. METODOLOJİ

3. 1. Araştırmanın Amacı, Katkısı ve Modeli

Araştırmanın amacı, özyeterlilik inancının girişimcilik niyeti ile olan ilişkisini açıklayabilmenin yanı sıra tükenmişlik ve stres faktörlerinin bu ilişki üzerinde herhangi bir etkide bulunup bulunmadığının belirlenmesidir. Girişimcilik yazınında, özyeterlilik inancı ve girişimcilik niyeti arasındaki doğrudan ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcut olmasına karşın, söz konusu iki değişken arasındaki etkileşimi etkileyen diğer unsurlar sıklıkla göz ardı edilmiştir. Ek olarak, girişimcilik niyeti ile ilgili araştırmaların genellikle ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde yapıldığı, gelişmekte olan ülkelerde yürütülen araştırma sayısının ise sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu noktada, ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerin konjonktürel yapısı ile gelişmekte olan ülkelerinki birbirlerinden farklı olduğu düşünülürse, söz konusu değişkenler arasındaki etkileşimi inceleyecek bir araştırmanın ülkemizde mevcut girişimcilik yazınına katkı sağlayacağı açıktır.

Araştırmaya ait model, Şekil 1’de görüldüğü gibidir:

Şekil 1. Araştırma modeli

3. 2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın örneklemini, İstanbul Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi – KOSGEB – İŞKUR işbirliği ile düzenlenen Uygulamalı Girişimcilik kursunda öğrenim gören 193 katılımcı oluşturmuştur. Söz konusu 193 katılımcıdan araştırma kapsamında tasarlanan anket formu aracılığıyla toplanan verilerin eksik ve hatalı olanları ayıklanmış; elde kalan 173 anket formundan elde edilen kısım ise SPSS 21. 0 uygulama yazılımına aktararak değerlendirmeye alınmıştır. Beş ayrı bölümden oluşan anket formunun birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine, diğer bölümlerinde ise, sırasıyla, özyeterlilik inancına, algılanan stres ve tükenmişlik düzeyine ve girişimcilik niyetine ilişkin soru ve ifadeler yer almıştır. Bu anlamda, birinci bölümde, katılımcılara, yaş, cinsiyet, iş deneyimi, eğitim düzeyi ve eğitime katılma sebepleri gibi karakteristiklerini yansıtacak kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Diğer bölümlerde yer alan Özyeterlilik inancına ilişkin ifadeler Jerusalem ve Schwarzer'in (1992), algılanan stres düzeyine ilişkin ifadeler Cohen, Karmack ve Mermelstein'in (1983), tükenmişlik düzeyine ilişkin ifadeler Maslach ve Jackson'un (1981) ve girişimcilik niyetine ilişkin ifadeler Linan ve Chen'in (2009) çalışmalarından alınmıştır. Katılımcılardan, toplamda 52 ifade için beşli Likert türü bir ölçek üzerinde durumlarını en iyi yansıtan katılım durumunu seçmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler, ölçüm aracının iç tutarlılık ve güvenilirliğinin değerlendirilebilmesi amacı ile VARIMAX metodu kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuş ve Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır.

Özyeterlilik, stres ve tükenmişliğin girişimcilik niyeti üzerindeki direkt ve dolaylı etkilerinin değerlendirilebilmesi için ise doğrusal regresyon analizine başvurulmuştur.

3. 3. Analiz ve Bulgular

Başlangıç aşamasında, anket formunun birinci bölümünü oluşturan katılımcılara ait demografik veriler incelenmiştir (bkz. Tablo 1). Katılımcıların yaşlarının 18 ila 60 yaş arasındaki bir grupta değiştiği, büyük çoğunluğunun (%75'inin) ise 40 yaş ve altı kişiler ve ağırlıklı olarak da erkek olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde ise, katılımcıların 42'sinin ilköğretim, 49'unun lise, 15'inin ön lisans, 55'inin lisans, 8'inin yüksek lisans ve 4'ünün doktora derecesi sahibi oldukları görülür. Katılımcıların %53'ünü oluşturan grubun toplam iş tecrübesinin 10 yıldan daha az, %47'sinin ise toplamda 15 yıl ve üzerinde iş tecrübesine sahip olduğu tespit edilmiştir. “Bugüne kadar kaç işyeri veya meslek değiştirdiniz?” sorusuna ise, katılımcılar, iş hayatları boyunca ortalama 5 defa işyeri, ortalama 3 defa ise meslek değiştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Demografik veriler

Değişken	Kategori	Katılımcı Sayısı (N: 173)	Yüzde (%) (N: 173)	Değişken	Kategori	Katılımcı Sayısı (N: 173)	Yüzde (%) (N: 173)	
Yaş	18-30	67	39	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	24	
	31-40	63	36		Lise	49	28	
	41-50	35	20		Ön Lisans	15	9	
	51-60	8	5		Lisans	55	32	
					Yüksek Lisans	8	5	
					Lisans	4	2	
					Doktora			
Cinsiyet	Kadın	79	46		Toplam İş Deneyimi	5 yıldan az	45	26
	Erkek	94	54			6-10 yıl	47	27
						11-15 yıl	28	16
				16-20 yıl		23	13	
				20 yıldan fazla		30	17	

Anket formunda katılımcılara neden uygulamalı girişimcilik eğitimi almak istedikleri de sorulmuştur. Söz konusu soru çerçevesinde, 40 katılımcı “bir önceki mesleğini sevmediğini belirterek hayalindeki mesleği yapmak” üzere, 67 katılımcı “mesleğini sevmesine karşın işyerini sevmediğinden hareketle kendi işinin patronu olmak için”, 11 katılımcı “işsiz olması nedeniyle evde oturmaktansa, bir eğitime katılmanın daha faydalı olacağını düşündüğü için”, 2 katılımcı “eğitime neden katıldığı hakkında bir fikri olmamasına karşın, tesadüfî veya tavsiye üzerine”, 53 katılımcı ise “şu anki meslek ve işyerinden memnun olduğunu ve gelecek bir zamanda kendi işini açmak üzere geleceğe yatırım olarak” eğitime katıldığını ifade etmiştir.

Demografik verilerin analizinin ardından, elde edilen veriler faktör analizine tabi tutulmuş; ifadeler beklenildiği gibi toplam 4 ayrı boyut altında birleşmiştir. Faktör analizinin ardından, güvenilirlik adına Cronbach Alfa değerleri her bir boyut için ayrı ayrı hesaplanmış ve özyeterlilik inancı için ($\alpha = 0.880$), algılanan stres düzeyi için ($\alpha = 0.708$), tükenmişlik düzeyi için ($\alpha = 0.784$) ve girişimcilik niyeti için ($\alpha = 0.929$) olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar, sosyal bilimlerde güvenilirlik açısından genel

kabul görmüş ölçüt olan 0.700'ün oldukça üzerinde olduğundan araştırma güvenilir olarak kabul edilmiş ve araştırmaya konu olan değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi aracılığıyla incelenmiştir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Değişkenler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Değişkenler	Ortalama	SS	1	2	3	4
1. Özyeterlilik	4.02	0.52	1.00	-0.28*	-0.36**	0.41***
2. Algılanan Stres	3.93	0.74		1.00	0.39*	-0.11*
3. Tükenmişlik	3.28	0.95			1.00	-0.37**
4. Girişimcilik Niyeti	3.84	0.79				1.00

*p<0. 05; **p<0. 01; *** p<0. 001

Değişkenler arasındaki korelasyon katsayısının 0.80'nin altında kalarak zayıf ya da ılımlı değerler biçiminde hesaplanması, modelde çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığını gösterir. Bir sonraki aşamada gerçekleştirilen regresyon analizi, Tablo 3'te de görülebileceği gibi, birinci modelde, özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasında ($\beta = 0.374$) pozitif, ikinci modelde, girişimcilik niyeti ile algılanan stres arasında ($\beta = -0.263$) negatif, üçüncü modelde de girişimcilik niyeti ve tükenmişlik arasında negatif ($\beta = -0.237$) bir etkileşim olduğunu işaret etmektedir. Dördüncü modelde ise, özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı düşünülen algılanan stres ve tükenmişlik değişkenlerinin, söz konusu ilişkiye olan etkileri analiz edilmiştir. Varsayılan aracı değişkenler olarak algılanan stres ve tükenmişlik değerleri ile özyeterlilik inancına ilişkin değerlerin çarpımları modele dâhil edildiğinde, özyeterlilik ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin istatistiki açıdan anlamlı bir biçimde azaldığı ve beta katsayısının 0.374'ten 0.118'e düştüğü gözlemlenmiştir. Bir başka deyişle, katılımcıların yüksek stres ve tükenmişlik düzeyleri, söz konusu katılımcıların özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasındaki pozitif yönlü ilişkinin azalmasına neden olmuştur.

Tablo 3. Değişkenler Arası Etkileşim

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken Girişimcilik Niyeti			
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
1. Özyeterlilik	0.374***	0.232**	0.178**	0.126**
2. Algılanan Stres		-0.263*	-0.185**	-0.154*
3. Tükenmişlik			-0.237*	-0.171**
4. Algılanan Stres x Tükenmişlik x Özyeterlilik				0.118***
R ²	0.312	0.173	0.158	0.428
F değeri	2.691***	2.043***	2.027**	3.262***

*p<0. 05; **p<0. 01; *** p<0. 001

4. SONUÇ

Çalışmada, özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin yanı sıra, söz konusu ilişki üzerinde algılanan stres ve tükenmişlik değişkenlerinin nasıl bir aracı etkisi olabileceğini incelenmiştir. Örneklem çerçevesinde elde edilen sonuçlar, yüksek özyeterlilik inancı geliştirmiş bireylerin girişimcilik niyetlerinin de arttığını işaret etmektedir. Ek olarak, algılanan stres ve tükenmişlik seviyesinin girişimcilik niyeti ile negatif yönlü bir ilişkide bulunduğu ortaya konulmuştur.

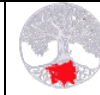

Bir başka deyişle, algılanan stres ve tükenmişlik düzeyi yüksek olan bir bireyin yeteneklerine ilişkin güveni doğrultusunda kendisini doğru bir biçimde güdülemesi, belirli bir işi belirli bir çerçevede gerçekleştirebilme becerisine olan inancını zayıflatmaktadır. Araştırma sonuçları, girişimcilik yazınında da sıklıkla rastlanıldığı gibi, özyeterlilik inancının girişimcilik niyetini etkileyen unsurlar arasında yer aldığını göstermektedir. Öte yandan, normal şartlar altında özyeterlilik inancı ile girişimcilik niyeti arasında mevcut olan pozitif ve güçlü yönde olan etkileşim, algılanan stres ve tükenmişlik değişkenlerinin devreye girmesi ile birlikte zayıflamaktadır. Sonuç olarak, algılanan stres ve tükenmişlik düzeyi yüksek bir bireyin özyeterlilik inancı azalmakta, yeni bir iş/işletme kurma kararı verme konusunda cesur davranmaktan çekindiği görülmektedir.

Her araştırma gibi mevcut araştırmanın da bazı kısıtları vardır. Araştırmada kullanılan örneklem sadece eğitim programına katılan girişimcilerden oluşmaktadır. Ayrıca örneklem büyüklüğünün de bir kısıt olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerden ötürü bulguların bu kısıtlar göz önünde bulundurularak yorumlanması ve bulgular üzerinden bağlayıcı genellemeler yapılmaması tavsiye edilmektedir. İleride daha büyük bir örneklem sayısı ile bulguların geçerliliği test edilebilir. Değişkenlerin objektif değil algıya dayalı sübjektif değerlemeler vasıta ile ölçülmesi, bir diğer kısıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulgulara genel eğilimler üzerinden gidilse dahi, araştırmaya katılanların aynı sorulara farklı dönemlerde farklı cevaplar verebilecekleri unutulmamalıdır. Son olarak, değişkenler arasındaki ilişkilerin doğrusal olduğu varsayılmış ve analizler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki araştırmalarda değişkenler arası ilişkilerin farklı şekillerde ve yönlerde incelenebilmesi açısından parametrik olmayan istatistikî tekniklerden ve yapısal eşitlik modellerinden yararlanılabileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), 179 –211.
- Ajzen, I. (2001). Nature and operation of attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52, 27–58.
- Austin J., Stevenson. H. H. ve Wei–Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30: 1–22.
- Bae, T. J., Qian, S., Miao, C., ve Fiet, J. O. (2014). The relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: A Meta-Analytic Review. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38 (2), 217 –254. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38 (2), 217 –254.
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self –efficacy theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4 (3), 359 –373.
- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. *Self–efficacy in Changing Societies*, 15, 334.
- BarNir, A., Watson, W. E., & Hutchins, H. M. (2011). Mediation and moderated mediation in the relationship among role models, self-efficacy, entrepreneurial career intention, and gender. *Journal of Applied Social Psychology*, 41 (2), 270 –297.
- Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries*. Oslo: Norway: Universitetsforlaget.
- Bhandari, N. C. (2006). Intention for entrepreneurship among students in India. *Journal of Entrepreneurship*, 15 (2), 169 –179.
- Bird, B. (1988). Implementing entrepreneurial ideas: The case for intention. *Academy of management Review*, 13 (3), 442 –453.
- Boyd, N. G., ve Vozikis, G. S. (1994). The influence of self –efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18, 63 –63.

- Brigham, K. H. (2002), Mismatch between entrepreneurs and their firms: the role of cognitive fit/misfit. Unpublished PhD dissertation, University of Colorado, Boulder, CO.
- Bullough, A., Renko, M., ve Myatt, T. (2014). Danger zone entrepreneurs: The importance of resilience and self-efficacy for entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38 (3), 473–499.
- Chemers, M. M., Hu, L. T., ve Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and first year college student performance and adjustment. *Journal of Educational psychology*, 93 (1), 55.
- Chen, C. C., Greene, P. G., & Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of Business Venturing*, 13 (4), 295–316.
- Chen, Y. (2010). *Does entrepreneurship education matter to students' entrepreneurial intention? A Chinese perspective*. Paper presented at second International Conference on Information Science and Engineering. China, December 4–6.
- Cohen, S., Karmack, T. ve Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 385–396.
- Cox, L. W., Mueller, S. L. ve Moss, S. E. (2002). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial self-efficacy. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 1 (2), 229–245.
- Davidsson, P. (1995). Culture, structure and regional levels of entrepreneurship. *Entrepreneurship and Regional Development*, 7 (1): 41–62.
- De Noble, A. F., Jung, D. ve Ehrlich, S. B. (1999). Entrepreneurial self-efficacy: The development of a measure and its relationship to entrepreneurial action. *Frontiers of Entrepreneurship Research*, 16 (4), 73–87.
- Donaldson, S. I., ve Ko, I. (2010). Positive organizational psychology, behavior, and scholarship: A review of the emerging literature and evidence base. *The Journal of Positive Psychology*, 5 (3), 177–191.
- Douglas, E. J. (2013). Reconstructing entrepreneurial intentions to identify predisposition for growth. *Journal of Business Venturing*, 28 (5), 633–651.
- Evans, T. (2010). The Psychology of Entrepreneurial Intention in Black Adolescents: Racial Identity, Role Models, and Self-Efficacy.
- Fayolle, A., ve Linan, F. (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, 67 (5), 663–666. .
- Franke, N. ve Lüthje, C. (2004). Entrepreneurial intentions of business students –A benchmarking study. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 1 (03), 269–288.
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health Social Behavior*, 21, 219–223.
- Foss, K., Foss, N. J. ve Klein, P. G. (2007). Original and derived judgment: An entrepreneurial theory of economic organization. *Organization Studies*, 28, 1–20.
- Foss, K., Foss, N. J., Klein, P. G. ve Klein, S. K. (2007). The entrepreneurial organization of heterogeneous capital. *Journal of Management Studies*, 44, 1165–1186.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burnout. *Journal of Social Issue*, 30, 159–165.
- Gigliotti, R. J., ve Huff, H. K. (1995). Role-related conflicts, strains and stresses of older-adult college students. *Sociological Focus*, 28 (3), 329–342.
- Hanks, S. H. ve McCarrey, L. R. (2015). Beyond survival: Reshaping entrepreneurial vision in successful growing ventures. *Journal of Small Business Strategy*, 4 (1), 1–12.
- Haus, I., Steinmetz, H., Isidor, R. ve Kabst, R. (2013). Gender effects on entrepreneurial intention: A meta-analytical structural equation model. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 5 (2), 130–156.
- Hawley, F. (1901). Reply to the final objections to the risk theory of profit. *Quarterly Journal of Economics*, 15, 603.

- Hisrich, D. R. ve Peters, P. M. (2002). *Entrepreneurship*. London, UK: McGraw–Hill Irwin.
- Jerusalem, M. ve Schwarzer, R. (1992). Self –efficacy as a resource factor in stress appraisal processes. *Self –efficacy: Thought Control of Action*, 195 –213, Washington, DC: Hemisphere
- Kirzner, I. M. (1997). Entrepreneurial discovery and the competitive market process: An Austrian approach. *Journal of Economic Literature*, 35 (1), 60–85.
- Knight, F. (1921). *Risk, uncertainty and profit*. New York City, New York: Augustus Kelley.
- Krueger, N. F. ve Brazeal, D. (1994). Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice* 18 (3), 91–104.
- Krueger, N. F., Reilly, M. D. ve Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15 (5), 411 –432.
- Krueger, N. F. ve Carsrud, A. L. (1993). Entrepreneurial intentions: Applying the theory of planned behavior. *Entrepreneurship and Regional Development*, 5, 315–330.
- Kuehn, K. W. (2008). Entrepreneurial intentions research: Implications for entrepreneurship education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 11, 87.
- Kyrö, P. ve Carrier, C. (2005). Entrepreneurial learning in universities: Bridges across borders. İçinde P. Kyrö ve C. Carrier (Editörler), *The dynamics of learning entrepreneurship in a cross-cultural university context* (pp. 14–43). Hämmeenlinna: University of Tampere.
- Landström, H. (2005). *Pioneers in entrepreneurship and small business research*. New York City, New York: Springer.
- Lee, S. H. ve Wong, P. K. (2004). An exploratory study of technopreneurial intentions: A career anchor perspective. *Journal of Business Venturing*, 19 (1), 7–28.
- Linan, F. ve Chen, Y. W. (2009). Development and cross–cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intention. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (3), 593 –617.
- Luthans F., Avolio, B. J., Avey, J. B. ve Norma, S. M. (2007), Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60, 541–572.
- Luthans, F., Youssef, C. M. ve Avalio, B. J. (2007). *Psychological Capital: Developing the Human Competitive Edge*, Oxford University Press, New York.
- Maslach, C. ve Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99 –113.
- McClelland, D. C. (1962). Business drive and national achievement. *Harvard Business Review*, 40 (4), 99–103.
- McMullan, W. ve Gillin, L. (2001). Entrepreneurship education in the nineties: Revisited. İçinde, R. Brockhaus (Editör). *Entrepreneurship education: A global view* (pp. 57–77). Hants, UK: Ashgate Publishing.
- Menger, C. (1892). On the origins of money. Çevrimiçi [<http://cepa.newschool.edu/het>]. Erişim Tarihi: 15 Mart 2004.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B. W., Ahlstrand, B., ve Lampel, J. (2005). *Strategy Safari: A Guided Tour through the Wilds of Strategic Management*. Simon and Schuster.
- Öncü, H. (2012). Akademik özyeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 183–206.
- Paço, A. M. F., Ferreira, J. M., Raposo, M., Rodrigues, R. G. ve Dinis, A. (2011). Behaviours and entrepreneurial intention: Empirical findings about secondary students. *Journal of International Entrepreneurship*, 9 (1), 20–38.
- Pajares, F. (1996). Self –efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66 (4), 543–578.
- Piperopoulos, P. ve Dimov, D. (2014). Burst bubbles or build steam? Entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management Psychology*, 41 (2), 270–297.

- Roberts, S. J., Scherer, L. L. ve Bowyer, C. J. (2011). Job stress and incivility: What role does psychological capital play? *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 18 (4), 449-458.
- Robinson, P. B., Stimpson, D., Huefner, J. C. ve Hunt, H. K. (1991). An attitude approach to the prediction of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15 (4), 13-31.
- Ross, R. R., Altmaier, E. M. ve Russell, D. W. (1989). Job stress, social support, and burnout among counseling center staff. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 464 -470.
- Schumpeter, J. A. (1934). *Theory of economic development*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Schwarzer, R. ve Hallum, S. (2008). Perceived teacher self-efficacy as a predictor of job stress and burnout: Mediation analyses. *Applied Psychology*, 57 (1), 152 -171.
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *The Academy of Management Review*, 25 (1), 217-236.
- Shapiro, A. ve Sokol, L. (1982). The social dimensions of entrepreneurship. *Encyclopedia of Entrepreneurship*, 72 -90.
- Solberg, V. S., ve Villarreal, P. (1997). Examination of self -efficacy, social support, and stress as predictors of psychological and physical distress among Hispanic college students. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 19 (2), 182-201.
- Solberg, V. S., Gusavac, N., Hamann, T., Felch, J., Johnson, J., Torres, J., ve Lamborn, S. (1998). The adaptive success identity plan (ASIP): A career intervention for college students. *Career Development Quarterly*, 47 (1): 48-95.
- Stajkovic, A. D. ve F. Luthans, (1998), Social cognitive theory and self-efficacy: going beyond traditional motivational and behavioral approach, *Organizational Dynamics*, Spring, 66.
- Torres, J. B., ve Solberg, V. S. (2001). Role of self -efficacy, stress, social integration, and family support in Latino college student persistence and health. *Journal of Vocational Behavior*, 59 (1), 53-63.
- Wickham, P. A. (2004). *Strategic Entrepreneurship*. 3rd Edition. London: Pearson Education Limited.
- Zajacova, A., Lynch, S. M. ve Espenshade, T. J. (2005). Self -efficacy, stress, and academic success in college. *Research in Higher Education*, 46 (6), 677 -706.